

Сучасний стан та перспективи розвитку системи фінансового забезпечення місцевих органів влади

В статті аналізується система фінансового забезпечення місцевих органів влади, що сформувалась в Україні на сучасному етапі ринкових перетворень. Запропоновано ряд заходів по зміцненню вітчизняної системи фінансового забезпечення місцевих органів влади.

The system of the financial providing of local authorities, wich was formaed in Ukraine on the modern stage of market transformatios is analysed in the article. The row of measures is offered on stengthening of the domestic system of the financial providing of local authorities.

Постановка проблеми. На сучасному етапі ринкових перетворень та інтеграції України у світову систему господарювання виникла суттєва необхідність в розбудові нового, більш ефективного та відповідного ринковим умовам фінансового забезпечення органів місцевого самоврядування. Це, в першу чергу, зумовлено делегуванням місцевим органам влади ряду повноважень без передання в їх розпорядження достатніх фінансових ресурсів для виконання даних повноважень. Таким чином, розбудова нової моделі фінансового забезпечення місцевого самоврядування надасть змогу збалансувати функції і повноваження місцевих органів влади з їх фінансовими ресурсами, а також наблизити місцеве самоврядування до європейських стандартів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми місцевих фінансів на сьогоднішній день є пріоритетними в фінансовій науці. Дані проблеми достатньо змістовно досліджувались в працях таких вітчизняних вчених, як П. К. Бечко [1], К. М. Владимиров [2], В. В. Зайчикова [3], О. П. Кириленко [4], В. І. Кравченко [5], І. Л. Сазонець [6], О. О. Сунцова [7] та ін. Проте комплексних

досліджень пов'язаних з аналізом системи фінансового забезпечення місцевих органів влади в Україні практично не проводилось. Тому існує об'єктивна необхідність у поглибленому дослідженні теоретичних і практичних проблем пов'язаних з фінансовим забезпечення місцевих органів влади в Україні.

Мета статті полягає в проведенні комплексного дослідження системи фінансового забезпечення місцевих органів влади, що сформувалась на сучасному етапі ринкових перетворень та інтеграції України в світову систему господарювання, а також в наданні рекомендацій щодо подальшого розвитку даної системи.

Виклад основного матеріалу. Аналізуючи європейський досвід щодо фінансування місцевих органів влади, Зайчикова В. В. визначає, що в результаті еволюційного розвитку фінансове забезпечення місцевого самоврядування слід розглядати як систему. «Дана система має свою організацію, її складовими є:

- фінансові інститути, що являють собою форми організації фінансування виконання органами місцевого самоврядування покладених на них функцій і включають громадські послуги, самостійний місцевий бюджет, бюджет розвитку, місцеві податки і збори, комунальний кредит, комунальну власність;

- фінансові інструменти, які є знаряддям формування доходів та здійснення видатків і включають муніципальні запозичення, кредити, державні соціальні стандарти, нормативи видатків, коефіцієнти формул вирівнювання, трансферти;

- особливо важливим елементом організації системи фінансового забезпечення місцевого самоврядування є її правові основи, що встановлюють узгоджені принципи ресурсного забезпечення надання суспільних послуг з функціями і повноваженнями органів місцевого самоврядування, центральних і місцевих органів виконавчої влади, а також особливості залучення приватного сектора та громадян [3, с. 45]».

Втім слід зазначити, що універсальної моделі фінансування місцевих органів самоврядування не існує: в кожній країні є власні особливості і пріоритети розвитку та функціонування інституту місцевого самоврядування на

які впливають, як внутрішні, так і зовнішні фактори. Також склад місцевих фінансових інститутів та інструментів може бути більш різноманітнішим. Але по суті система фінансового забезпечення органів місцевого самоврядування економічно розвинутих країн представлена переліченими вище складовими, однак з різною комбінацією складових кожної з підсистеми. Функціонування даної системи виступає своєрідним гарантом ефективної діяльності органів місцевого самоврядування відповідно до міжнародних стандартів, норм і правил, сприяє захисту й збереженню інституту місцевого самоврядування, задоволенню його потреби у фінансових ресурсах.

Щодо України, то на сьогодні система фінансового забезпечення місцевого самоврядування вже сформована і складається також, як і в європейських країнах, з правових норм, фінансових інститутів та фінансових інструментів. Однак існують певні особливості розвитку даних складових системи фінансового забезпечення.

Першою складовою даної системи є правові норми. Форми закріплення і вираження правових норм представлені низкою законодавчих актів, а саме: Конституцією України, кодифікованими актами законодавства, підзаконними нормативно-правовими актами, міжнародними договорами, які безпосередньо забезпечують наявність інституту місцевого самоврядування та місцевих фінансів, гарантують функціонування кожного зі структурних елементів системи фінансового забезпечення місцевого самоврядування. Також даними правовими нормами встановлюються узгоджені положення, що гарантують ресурсне забезпечення функцій і повноважень органів місцевого самоврядування, центральних і місцевих органів виконавчої влади.

Крім того, до складу правових норм доцільним є включення локальних нормативно-правових актів. Адже, локальними нормативно-правовими актами, що видаються в межах визначеної законом компетенції органів місцевого самоврядування є рішення відповідної ради про місцевий бюджет або рішення про введення певного місцевого податку тощо. Тобто локальні нормативно-правові акти гарантують самостійність та незалежність інституту місцевого

самоврядування, а також в певній мірі доповнюють та деталізують загальнодержавні законодавчі акти.

Наступною складовою системи фінансового забезпечення місцевого самоврядування є місцеві фінансові інститути. На сучасному етапі розвитку науки про місцеві фінанси існують певні розбіжності щодо визначення вітчизняними вченими складу місцевих фінансових інститутів, що дійсно отримали розвитку та функціонують в Україні. Як зазначає Кравченко В. І., «формування даних інститутів в Україні є складним і неоднозначним процесом. В структурі системи місцевих фінансових інститутів України формуються такі інститути: самостійні місцеві бюджети, позабюджетні, валютні та цільові фонди органів місцевого самоврядування, комунальна форма власності, місцеві податки і збори, комунальний кредит, комунальні платежі, фінанси комунальних підприємств. У зародковому стані перебуває інститут громадських послуг» [5, с. 111]. Також дане твердження поділяють такі науковці, як Владимиров К. М., Чуйко Н. Г. та Рогальський О. Ф [2, с. 42-43].

Сунцова О. О. вважає, що до складу системи місцевих фінансових інститутів відносяться: громадські послуги, самостійні місцеві бюджети, комунальна форма власності, позабюджетні валютні, цільові фонди, фінанси комунальних підприємств [7, с. 33].

В свою чергу, Кириленко О. П. зазначає, що місцеві фінансові інститути представлені: місцевими бюджетами, місцевими податками та зборами, цільовими фондами органів місцевого самоврядування, комунальним кредитом, місцевими позиками, об'єктами комунальної власності [4, с. 45]. Бечко П. К. та Ролинський О. В. поділяють точку зору професора Кириленко О. П. [1, с. 8].

Сазонець І. Л., Гринько Т. В. та Придатко Г. Ю. вважають, що місцеві фінансові інститути формуються з громадських послуг, самостійних місцевих бюджетів, комунальної форми власності, місцевих податків і зборів, комунального кредиту та фінансів комунальних підприємств [6, с. 15].

Таким чином, на сьогодні в вітчизняній фінансовій науці не існує єдиної точки зору щодо складу місцевих фінансових інститутів. Тому виникає

необхідність в визначені місцевих фінансових інститутів, які дійсно функціонують в складі даної системи.

Зарубіжний досвід демонструє, що ключовим інститутом у системі місцевих фінансів є інститут громадських послуг [5, с. 112]. Щодо України, то вітчизняні вчені, зазначають, що даний інститут поки що перебуває в стадії теоретичного осмислення [2, 5] або знаходиться в зародковому стані [6, 7], або зовсім не враховують його у складі місцевих фінансових інститутів [1, 4]. Крім того, даний фінансовий інститут не закріплено в вітчизняному законодавстві. Одак, аналіз зарубіжного досвіду щодо визначення громадських послуг дає підстави стверджувати, що в Україні даний місцевий фінансовий інституту функціонує.

Так, у відповідності до зарубіжного досвіду основною властивістю суспільних благ, що виступає провідною ознакою розмежування завдань між різними рівнями виконавчої влади є неподільність. Неподільність суспільних благ означає, що вони можуть використовуватися всіма членами суспільства тільки спільно, ізольоване споживання виключається. Відповідно суспільні блага, які не мають означеної властивості, визначаються як подільні блага, або такі, що використовуються членами суспільства різною мірою. У ринкових країнах подільні блага надаються передусім територіальними громадами та органами представництва інтересів територіальних громад і класифікуються як громадські послуги [8, с. 7–8]. Тобто громадські послуги – це суспільні блага, виконання яких перебуває в безпосередній компетенції місцевих органів влади або місцевих громад.

Крім того, у відповідності з європейськими стандартами інститут громадських послуг представлено такими формами, як виключно громадські послуги, так і послуги, що надаються на комерційній основі. Виключно громадськими є законодавчо встановлені види послуг, які фінансуються за рахунок податків чи трансфертів. Комерційні послуги, як правило фінансуються безпосередньо за рахунок споживачів.

Так, в Україні інститут громадських послуг дійсно функціонує. По-перше, це зумовлено тим, що основною функцією місцевих органів влади є

надання суспільних благ, які у відповідності з зарубіжною практикою можна визначити, як громадські послуги. Відповідно якщо інститут місцевого самоврядування законодавчо закріплено і він функціонує, то виконується його основна функція щодо надання громадських послуг. По-друге, наявність та функціонування комунального сектору економіки забезпечує надання певного ряду громадських послуг.

Крім того, інститут громадських послуг в Україні можна розподілити на виключно громадські послуги та громадські послуги, що надаються на комерційній основі (табл. 1.). Тобто даний інститут має дві форми прояву.

Таблиця 1.

Громадські послуги, що надаються місцевими органами влади в Україні

№ п/п	Функції місцевих органів влади	Громадські послуги	Громадські послуги, що надаються на комерційній основі
1	2	3	4
1.	Забезпечення безпеки територіальної громади	місцева міліція місцева пожежна служба	
2.	Житлово-комунальне обслуговування	утримання цвинтарів	водопостачання
			водовідведення
			електропостачання
			теплопостачання
			газопостачання
			збирання, вивіз та утилізація сміття
3.	Освітні послуги	послуги загальноосвітніх шкіл	
		послуги дитячих дошкільних закладів	
		послуги шкіл-інтернатів	
4.	Послуги охорони здоров'я	послуги лікарень місцевого підпорядкування, фельдшерсько-акушерських пунктів, поліклінік, служби швидкої допомоги	
5.	Транспортне обслуговування		перевезення міським авто- та електротранспортом
6.	Послуги закладів культури та відпочинку	послуги бібліотек та їх утримання	послуги кінотеатрів, театрів, концертних залів, філармоній тощо
		послуги парків та їх утримання	видовищні послуги

1	2	3	4
7.	Соціальна допомога населенню	послуги будинків пристарілих, дитячих притулків та їх утримання	
8.	Утримання населених пунктів та муніципальних доріг	освітлення вулиць	
		утримання проїжджої частини та тротуарів	
		утримання доріг муніципального значення	
9.	Муніципальні управлінські послуги	контроль за використанням землі	надання дозволів на розміщення будь-яких об'єктів
		присвоєння номерів будинкам	оцінка землі
		контроль за екологічним станом територій	
		контроль за збереженням історичних та культурних надбань	
		контроль за рухом транспорту	
		контроль за цінами	

(Складено автором)

Викладене вище дійсно свідчить про наявність інституту громадських послуг в Україні.

Ключовим місцевим фінансовим інститутом в Україні є місцеві бюджети, адже їх формування дає змогу органам місцевої влади мати власну фінансову базу для реалізації своїх повноважень, визначених Конституцією України, законами та іншими нормативно-правовими актами.

Так, органи місцевого самоврядування у селах, селищах, містах самостійно розробляють, затверджують і виконують відповідні бюджети. Районні та обласні ради затверджують районні та обласні бюджети, які формуються з коштів державного бюджету для їх відповідного розподілу між територіальними громадами або для виконання спільних проєктів, та з коштів, залучених на договірних засадах із місцевих бюджетів для реалізації спільних соціально-економічних і культурних програм, контролюють їх виконання [11].

Доходи і видатки місцевих бюджетів складають єдиний баланс відповідних бюджетів. Місцеві бюджети формуються із загального та спеціального фондів.

Загальний фонд бюджету включає надходження, що визначені для забезпечення ресурсами загальних виплат та не призначаються на конкретні цілі. Загальний фонд є джерелом більшості видатків бюджету. Спеціальний фонд має формуватися з конкретно визначених джерел надходжень і використовуватися на фінансування конкретно визначених цілей.

Крім того, місцевий бюджет поділяється на поточний бюджет та бюджет розвитку.

Отже місцеві бюджети законодавчо закріплені та можуть безперечно вважатись ефективно функціонуючим місцевим фінансовим інститутом.

Наступним інститутом є місцеві податки і збори. Наявність інституту місцевого оподаткування в Україні закріплено на законодавчому рівні. Саме інститут місцевих податків і зборів покликаний зміцнювати місцеві бюджети, розширювати їхню фінансову автономію. Ефективне використання даних податків є важливим засобом зміцнення всієї фінансової системи країни. Однак на сьогодні в Україні обсяг від їх надходження в середньому коливається на рівні 3 – 4 % від сукупних доходів місцевих бюджетів [4, с. 104]. Тому передбачені чинним законодавством України місцеві податки і збори не відіграють суттєвої фіскальної ролі. Це, в першу чергу, пов'язано з нераціональною структурою місцевих податків.

Отже, інститут місцевих податків і зборів в Україні залишається недостатньо розвиненим і його діяльність знаходиться на низькому рівні.

Щодо інституту позабюджетних, валютних та цільових фондів, то ми поділяємо думку Кириленко О. П. [4], що на сьогоднішній день в Україні є наявним та функціонує тільки такий місцевий фінансовий інститут, як інститут цільових фондів коштів.

Так, згідно із ст. 13 Бюджетного кодексу України органи державної влади, влади АРК, місцевого самоврядування, бюджетні установи не мають права створювати позабюджетні фонди [11].

Валютні фонди місцевих рад функціонували в Україні до 1993 р. Як такого безпосереднього законодавчого скасування їх діяльності не було. Перш за все, органи місцевого самоврядування не мали та і не мають змоги придбати

на міжбанківському валютному ринку іноземну валюту через постійний дефіцит фінансових ресурсів. А по-друге, валютні фонди не отримали подальшого законодавчого закріплення, адже в жодному законодавчому акті навіть не міститься статті присвяченій цьому питанню.

На сьогодні у складі місцевих бюджетів (бюджетів розвитку) формуються тільки фонди охорони навколишнього природного середовища та цільові фонди, утворенні Верховною Радою АРК, органами місцевого самоврядування і місцевими органами виконавчої влади. Дані фонди коштів утворюються на основі законодавства України, а також рішень представницьких органів влади.

Таким чином, в Україні функціонують тільки місцеві цільові фонди, відповідно включення до складу місцевих фінансових інститутів позабюджетних та валютних фондів є не можливим.

Комунальний або муніципальний кредит є самостійним місцевим фінансовим інститутом.

Комунальний кредит має різні форми. Основні з них такі: облігаційні позики, безоблігаційні позики, комунальний банківський кредит, комерційний комунальний банківський кредит, комунальний кредит державних банків, взаємний комунальний кредит та ін. Більшість із цих форм в Україні не застосовуються і не передбачені в законодавстві [5, с. 201].

В Україні органи місцевого самоврядування мають доступ, як до внутрішнього, так і до зовнішнього ринку позикового капіталу. Так, запозичення до бюджету розвитку мають право здійснювати виключно Верховна Рада АРК та міські ради. Зовнішні запозичення можуть використовувати лише міські ради міст з чисельністю населення понад 800 тис. мешканців за офіційними даними державної статистики на час ухвалення рішення про здійснення запозичень. Також, для покриття тимчасових касових розривів, що виникають під час виконання загального фонду місцевого бюджету Рада міністрів АРК, місцеві державні адміністрації, виконавчі органи відповідних рад за рішенням Верховної Ради АРК чи відповідної ради можуть

отримувати короткострокові позички у фінансово-кредитних установах на термін до 3-х місяців, але у межах поточного бюджетного періоду [11].

Отже, наявність та можливість використання такого місцевого фінансового інституту, як муніципальний кредит в Україні закріплено на законодавчому рівні. Хоча все ще широкого розповсюдження комунальний кредит не отримав. Це, в першу чергу, зумовлено обмеженістю доступу місцевих органів влади до даного місцевого фінансового інституту.

Комунальна форма власності також є повноправною складовою місцевих фінансових інститутів. Право комунальної власності – це право територіальної громади володіти, при цьому, економно, ефективно користуватися і розпоряджатися на свій розсуд і в своїх інтересах майном, що належить їй, як безпосередньо, так і через органи місцевого самоврядування (місцеві ради, їх виконавчі комітети) [12].

Об'єктами права комунальної власності є: майно, що забезпечує діяльність відповідних рад і утворюваних ними органів; кошти місцевих бюджетів; державний житловий фонд; об'єкти житлово-комунального господарства; майно закладів освіти, культури, охорони здоров'я, торгівлі, побутового обслуговування; майно комунальних підприємств; транспорт; системи зв'язку та інформації; інше майно, необхідне для забезпечення економічного і соціального розвитку відповідної території [4, с. 36].

За своєю економічною природою комунальна форма власності є колективною власністю, оскільки відображає відносини колективного присвоєння територіальною громадою коштів, об'єктів та майна цієї власності. Взагалі наявність інституту комунальної форми власності є однією з основних та необхідних умов для автономного та фінансово незалежного існування місцевого самоврядування.

В результаті функціонування інституту комунальної власності в Україні достатнього розвитку набув інститут фінансів комунальних підприємств.

Нині фінанси комунальних підприємств функціонують на основі законодавства, яке регламентує діяльність усіх господарських структур в економіці України. Використання фінансових ресурсів комунальних

підприємств має свої особливості, їхній прибуток розподіляється в порядку, визначеному відповідними місцевими радами згідно із статутами цих підприємств. Статути затверджуються місцевими радами, яким належать ці підприємства [14, с. 6].

Відповідно інститут фінансів комунальних підприємств отримає більшого розвитку з посиленням розвитку інституту комунальної власності.

Таким чином, в результаті проведеного аналізу можна виділити склад місцевих фінансових інститутів, які дійсно функціонують в Україні, це: громадські послуги, самостійні місцеві бюджети, інститут місцевих податків і зборів, місцеві цільові фонди, комунальний або муніципальний кредит, комунальна форма власності, фінанси комунальних підприємств.

Ще однією складовою системи фінансового забезпечення місцевих органів влади являються фінансові інструменти, що виступають знаряддям формування доходів та здійснення видатків. Тобто фінансові інструменти даної системи безпосередньо є засобами за допомогою яких формуються та використовуються фінансові ресурси місцевого самоврядування.

Дохідним інструментарієм системи фінансового забезпечення в Україні виступають податкові та неподаткові надходження, доходи від операцій з капіталом, трансферти з державного бюджету, які у відповідності до ст. 9 Бюджетного кодексу України безпосередньо формують дохідну частину місцевих бюджетів, а також муніципальні запозичення

Податковими надходженнями визнаються передбачені податковими законами України загальнодержавні і місцеві податки, збори та інші обов'язкові платежі [11]. Загальнодержавні податки закріплюються за місцевими бюджетами в повному обсязі або в визначеній законодавством частині. Податкові надходження є достатньо ефективним інструментом формування фінансових ресурсів, тому займають чільне місце в системі доходів місцевих бюджетів.

Що стосується такого інструменту системи фінансового забезпечення місцевого самоврядування, як неподаткові надходження, то, у відповідності до вимог Бюджетного кодексу України вони формуються з: доходів від власності

та підприємницької діяльності, адміністративних зборів і платежів, доходів від некомерційного та побічного продажу, надходжень від штрафів і фінансових санкцій та ін. [11].

В формуванні фінансових ресурсів місцевих органів влади України неподаткові надходження відіграють не значну роль. Тому, даний фінансовий інструмент потребує подальшого розвитку та удосконалення.

Щодо доходів від операцій з капіталом, то вони формуються з надходжень від продажу основного капіталу, землі та нематеріальних активів, від продажу майна, що знаходиться в комунальній власності, від реалізації державних запасів товарів тощо. Таким чином, даний інструмент також не відіграє суттєвої ролі в фінансовому забезпеченні місцевого самоврядування в Україні.

Наступним інструментом системи фінансового забезпечення є трансферти. Трансферти - це кошти, одержані від інших органів державної влади, органів влади АРК, органів місцевого самоврядування, інших держав або міжнародних організацій на безоплатній та безповоротній основі. Міжбюджетні трансферти, згідно зі ст. 96 Бюджетного кодексу України, поділяються на: дотації вирівнювання, субвенції, кошти, що передаються до державного бюджету України та місцевих бюджетів з інших місцевих бюджетів та інші дотації [11].

Згідно з європейськими стандартами, при застосуванні трансфертів перевага має надаватися дотаціям (субсидіям нецільового призначення), а субвенції (субсидії цільового призначення), що до речі визначається у документах Ради Європи, обмежують органи місцевого самоврядування у вільному виборі політики і є не такими ефективними, як дотації [3, с. 53 - 54].

Однак в Україні дотації та субвенції в структурі доходів місцевих бюджетів займають майже однакове положення [2, с. 211]. З прийняттям Бюджетного кодексу України, до речі положення якого повинні були зміцнити систему фінансового забезпечення місцевого самоврядування та розширити фінансову автономію місцевих органів влади, частка субвенцій почала стрімко

зростати, в результаті чого зростає фінансова залежність місцевих бюджетів від державного.

Також до складу інструментів системи фінансового забезпечення місцевого самоврядування відносяться муніципальні або місцеві запозичення. Позикові кошти є достатньо ефективним інструментом формування фінансових ресурсів про це переконливо свідчить зарубіжний досвід [1, с. 34]. Однак, як зазначено вище, місцеві органи влади в Україні мають обмежений доступ до ринку позикового капіталу в результаті чого використання місцевих запозичень є епізодичними випадками при формуванні місцевих фінансових ресурсів.

Видаткові інструменти системи фінансового забезпечення місцевого самоврядування в Україні на сьогоднішній день представлені державними соціальними стандартами та гарантіями, коригуючими коефіцієнтами фінансових нормативів бюджетної забезпеченості.

Видатки місцевих бюджетів, що спрямовані на фінансування суспільних благ та послуг, які отримують мешканці певної адміністративно-територіальної одиниці визначаються на основі соціальних норм та нормативів. Так, державні соціальні стандарти і нормативи є основою для розрахунку видатків на соціальні цілі та формування на їх основі бюджетів усіх рівнів та соціальних фондів, міжбюджетних відносин, розробки загальнодержавних та місцевих програм економічного і соціального розвитку. Державні соціальні гарантії є обов'язковими для всіх державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій незалежно від форми власності. Крім того, органи місцевого самоврядування при розробці та реалізації місцевих соціально-економічних програм можуть передбачати додаткові соціальні гарантії за рахунок коштів місцевих бюджетів [14].

Також на сьогоднішній день в Україні, розрахункові показники обсягів видатків місцевих бюджетів встановлюються для кожної галузі окремо базуючись на загальних ресурсах зведеного бюджету України та місцевих бюджетів, а також на пріоритетах соціальної політики держави.

Згідно з вимогами Бюджетного кодексу України розрахункові показники обсягу видатків бюджету АРК, обласного бюджету, бюджету міст Києва та

Севастополя, міст республіканського або обласного значення, району визначаються на основі фінансових нормативів бюджетної забезпеченості та коригуючих коефіцієнтів до них [11].

Однак, вітчизняні науковці підкреслюють що, «в Україні система розроблених і затверджених соціальних норм і нормативів відсутня. Фінансові нормативи бюджетної забезпеченості, що на сьогодні використовуються для розрахунку обсягу міжбюджетних трансфертів, не можна вважати соціальними нормами бюджетних видатків, адже вони фактично не є нормативами витрат фінансування для забезпечення потреб на рівні, не нижчому від державних соціальних стандартів і нормативів, а розраховуються виходячи із загальних ресурсів зведеного бюджету України і місцевих бюджетів» [15, с. 30].

На сьогоднішній день видаткові інструменти системи фінансового забезпечення місцевих органів влади представлені державними соціальними стандартами та гарантіями, фінансовими нормативами бюджетної забезпеченості та коригуючими коефіцієнтами до них, адже безпосередньо на їх основі відбувається планування та здійснення видатків місцевих бюджетів. Однак ми поділяємо точку зору вітчизняних вчених [15] які наголошують, що дані інструменти функціонують не ефективно і потребують подальшого теоретичного дослідження та обґрунтування.

Таким чином, фінансові інструменти системи фінансового забезпечення місцевого самоврядування, також як і інші складові даної системи потребують подальшого теоретичного дослідження.

Взагалі в результаті взаємодії складових системи фінансового забезпечення інституту місцевого самоврядування відбувається формування та використання місцевих фінансових ресурсів. За рахунок даних фінансових ресурсів відбувається фінансування функцій і повноважень місцевих органів влади (рис. 1.).

Підсумовуючи слід зазначити, що на сьогоднішній день в Україні розвиток системи фінансового забезпечення місцевих органів влади перебуває на початковій стадії розвитку. Подальший розвиток буде ефективним тільки в тому випадку, якщо даний процес пройде «природній» шлях становлення

кожної зі складових системи. А на даному етапі поки, що процес формування системи фінансового забезпечення проходить дещо не послідовно та хаотично, при цьому відбувається копіювання систем фінансового забезпечення зарубіжних країн без врахувань особливостей вітчизняної фінансової системи.

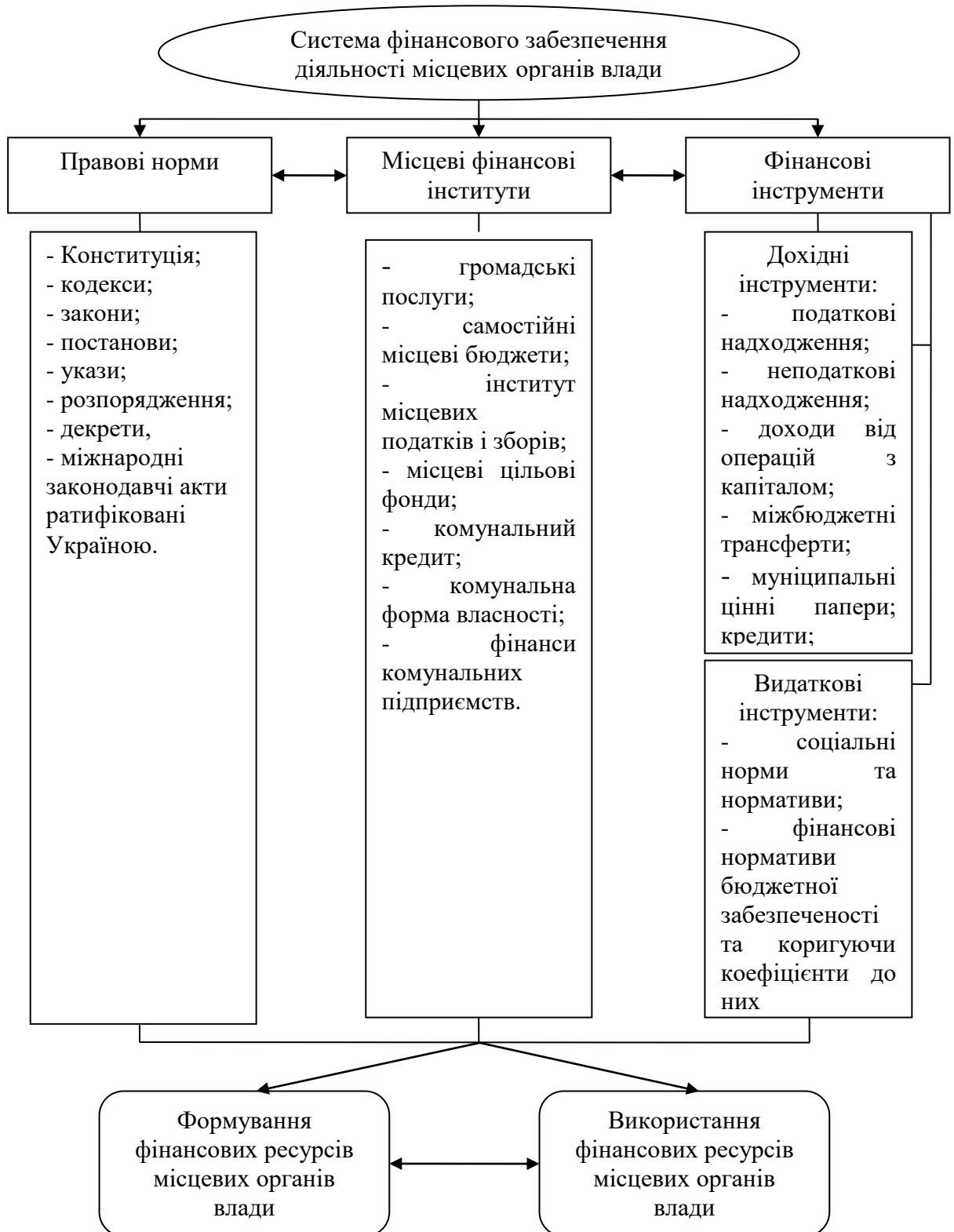

Рис. 1 Узагальнена система фінансового забезпечення місцевих органів самоврядування в Україні (складено автором)

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, на сучасному етапі розбудови ринкової економіки в Україні розвиток фінансового забезпечення місцевих органів влади все ще залишається на достатньо низькому рівні. Інакше кажучи дана система знаходиться на початковій стадії становлення не дивлячись на те, що по суті вона вже сформована у відповідності до моделі системи фінансового забезпечення місцевого самоврядування європейських країн і представлена такими складовими, як правові норми, місцеві фінансові інститути, фінансові інструменти та в результаті взаємодії яких відбувається формування та використання місцевих фінансових ресурсів.

Основною проблемою розвитку даної системи, на наш погляд, є відсутність системного та чітко орієнтованого стратегічного напрямку розвитку інституту місцевого самоврядування та, безпосередньо, місцевих фінансів, наявністю все ще високої централізації фінансової системи країни. Відповідно сучасна система фінансового забезпечення місцевих органів влади в Україні потребує зміцнення та удосконалення. Вважаємо для цього необхідно провести ряд заходів, а саме:

1. В складі правових норм обов'язково враховувати локальні нормативно-правові акти, адже їх наявність забезпечує та гарантує автономію місцевого самоврядування, а також забезпечують формування системи фінансового забезпечення місцевого самоврядування.

2. Закріпити на законодавчому рівні інститут громадських послуг, адже на основі даного інституту безпосередньо визначається необхідність в фінансових ресурсах місцевих органів влади.

3. Розробити та закріпити на законодавчому рівні норми та нормативи для кожного рівня місцевої влади окремо.

Список використаних джерел

1. Бечко П. К. Місцеві фінанси: навч. посіб. / П. К. Бечко, О. В. Ролінський – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 192 с.

2. Владимиров К. М. Місцеві фінанси: навч. посіб. / К. М. Владимиров, Н. Г. Чуйко, О. Ф. Рогальський – Херсон: Олді-плюс; 2006. – 352 с.
3. Зайчикова В. В. Місцеві фінанси України та європейських країн. / В. В. Зайчикова – К.: НДФІ, 2007. – 299 с.
4. Місцеві фінанси: Підручник / [О. Р. Квасовський, А. В. Лучка, Б. С. Малиняк та інші] / За ред. О. П. Кириленко. – К.: Знання, 2006. – 677 с.
5. Кравченко В. І. Місцеві фінанси України: навч. посіб. / В. І. Кравченко – К.: Т-во «Знання», КОО, 1999. – с. 210
6. Сазонець І. Л. Управління місцевими фінансами: навч. посіб. / І. Л. Сазонець, Т. В. Гринько, Г. Ю. Придатко – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 264 с.
7. Сунцова О. О. Місцеві фінанси: Навчальний посібник. / О. О. Сунцова – Київ: Центр навчальної літератури, 2005. – 560 с.
8. Рокоча В. В. Про розмежування функцій виконавчої влади і місцевого самоврядування в сфері надання громадських і державних послуг в Україні з урахуванням досвіду ринково розвинутих країн / В. В. Рокоча // Наукові праці НДФІ. – 1999. - №8. – С. 6 – 13
10. Конституція України / Верховна Рада України. – Офіц.вид. – К.: Парлам. вид-во, 1997. – 80 с.
11. Бюджетний кодекс України / Верховна Рада України. – Офіц.вид. – К.: Парлам. вид-во, 2001. – 103 с.
12. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21. 05. 1997 № 280/97 // Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К. : Парлам. вид-во, – 1997. - с. 379-429
13. Жемеренко Є. В. Актуальні проблеми становлення та розвитку комунальних відносин в Україні / Є. В. Жемеренко // Актуальні проблеми економіки. – 2005. - №9(51). С. 3-10
14. Закон України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії» від 5. 03. 2000 № 48 // Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К. : Парлам. вид-во, - 2000. - №48. – с. 245 - 310
15. Бодров В. Г. Регулювання міжбюджетних відносин: Україна і європейський досвід: [Наукова монографія] / За ред. В. Г. Бодрова. – К.: Вид-во НАДУ, 2006. – 296 с.